

คำแนะนำ และมาตรการในการป้องกันควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ สำหรับเรือนจำ ทัณฑสถาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

โรคไข้หวัดใหญ่ เป็นโรคติดต่อที่เกิดจากเชื้อไวรัส อาการที่พบบ่อย คือ มีไข้ ไอ จาม มีน้ำมูก เจ็บคอ ปวดเมื่อยตามร่างกาย อ่อนเพลีย ติดต่อดีงาย โดยเชื้อสามารถติดต่อจากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่งโดยการหายใจได้รับน้ำมูก หรือเสมหะของผู้ป่วยโดยเชื้อจะผ่านทางเยื่อจมูกและปาก สัมผัสสิ่งที่เป็นเชื้อโรค เช่น ผ้าเช็ดหน้า ช้อน แก้วน้ำ การจูบหรือสัมผัสเชื้อแล้วขยี้ตา หรือนำเข้าปาก

จากสถานการณ์การเกิดโรคไข้หวัดใหญ่ในภาพรวมของประเทศ พบว่า จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคไข้หวัดใหญ่ เริ่มมีแนวโน้มสูงขึ้น สำหรับประเทศไทย แต่ละปีมักมีการระบาดสองระลอก ในช่วงต้นปีและกลางปี การระบาดในช่วงต้นปีเป็นช่วงฤดูหนาว และเมื่ออากาศร้อนขึ้นการระบาดในประเทศไทยก็มักจะลดลง และจะกลับมาระบาดอีกในช่วงกลางปี ซึ่งตรงกับช่วงเข้าฤดูฝน โดยการระบาดช่วงกลางปีจะมีผู้ป่วยมากกว่าช่วงต้นปี นอกจากนี้ยังพบว่าในทัณฑสถานและสถานพินิจฯ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีผู้คนหนาแน่นและมีผู้คนเข้าออกเป็นจำนวนมาก มีความเสี่ยงที่จะเป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรคได้กว้างขวาง ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความปลอดภัยจากโรคไข้หวัดใหญ่ ลดอัตราป่วยและการเสียชีวิต ผู้ดูแลสถานที่ควรมีการปฏิบัติตามคำแนะนำต่อไปนี้

คำแนะนำทั่วไป

๑. เจ้าหน้าที่ควรให้ข้อมูลความรู้ในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่แก่เยาวชนในสถานพินิจฯ ผู้ต้องขัง ญาติที่มาเยี่ยม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ด้วยช่องทางต่างๆ เช่น ป้ายประกาศ เสียงตามสาย มุมความรู้ โดยเน้นแนะนำการปฏิบัติตามหลักสุขอนามัยที่ดีเช่น ล้างมือด้วยน้ำและสบู่บ่อยๆ หากมีอาการไอ จาม ให้ใช้กระดาษทิชชูหรือผ้า ปิดปากปิดจมูก หากไม่มีหรือหยิบไม่ทันไม่ควรใช้มือป้องจมูกปาก (เพราะหากป่วย เชื้อจะติดอยู่ที่มือแล้วไปเปื้อนตามสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ) ให้ไอจามใส่แขนเสื้อแทนจะช่วยลดการฟุ้ง กระจายของฝอยละอองน้ำมูก น้ำลาย หรือเสมหะได้ดี

๒. จัดสถานที่และอำนวยความสะดวกในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค เช่น

- จัดอ่างล้างมือพร้อมสบู่ กระดาษทิชชู ประจำห้องน้ำ โรงครัว โรงอาหาร
- จัดหน่วยให้คำแนะนำและจัดหาหน้ากากอนามัยสำหรับผู้ที่มีอาการป่วยคล้ายไข้หวัดใหญ่ ในบริเวณลงทะเบียนรับเยาวชนในสถานพินิจ หรือผู้ต้องขังเข้า - ออก หรือจุดเยี่ยมญาติ
- ความสะอาดสถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้ที่มีผู้สัมผัสมากๆ เช่น ลูกบิดประตูราวบันได โต๊ะอาหาร ด้วยน้ำผงซักฟอก หรือน้ำยาทำความสะอาดทั่วไปเป็นประจำทุกวัน อย่างน้อยวันละ ๑ - ๒ ครั้ง
- จัดระบบระบายอากาศ ให้อากาศถ่ายเทสะดวก และเติมคลอรีนในระบบประปาให้ได้มาตรฐาน เพื่อป้องกันการปนเปื้อน โดยค่าคลอรีนอิสระคงเหลือ (Free residual chlorine) ไม่ควรน้อยกว่า ๐.๒ มิลลิกรัมต่อลิตร

๓. เสริมสร้างความเข้มแข็งระบบรายงานเหตุการณ์ผิดปกติในเรือนจำ โดยประสานงานร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่

๔. สำรองยาต้านไวรัสไข้หวัดใหญ่ (Oseltamivir) ในสถานพยาบาลที่มีแพทย์ประจำ ในกรณีที่สถานพยาบาลไม่มีแพทย์ประจำให้ทำการส่งต่อไปรักษาโดยเร็ว ภายใน ๔๘ ชั่วโมง

๕. จัดระบบอาสาสมัครหรือผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พยาบาลในเรือนจำ ช่วยคัดกรอง ดูแลผู้ป่วย หรือสังเกตอาการผิดปกติในกลุ่มผู้ต้องขัง

หากเป็น...

หากเป็นสถานที่ที่มีผู้คนอยู่จำนวนมาก เช่น เรือนจำ ทัดตลสถาน สถานพินิจ
ให้หมั่นทำความสะอาดบริเวณที่มีการสัมผัสบ่อยๆ รักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล
จัดระบบการระบายอากาศให้ปลอดโปร่งอยู่เสมอ

คำแนะนำเพื่อลดการนำเชื้อเข้ามาแพร่ในเรือนจำ และสถานพินิจฯ

๑. คัดกรองญาติที่จะมาเยี่ยม หากผู้ใดมีอาการป่วยคล้ายไข้หวัดใหญ่ เช่น มีไข้ ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก ควรแจก หน้ากากอนามัย และแนะนำการปฏิบัติตัวในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อในระหว่างที่เข้าเยี่ยม
๒. คัดกรองเยาวชนหรือผู้ต้องขังใหม่ หากผู้ใดมีอาการป่วยคล้ายไข้หวัดใหญ่ เช่น มีไข้ ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก ปวดเมื่อยตามร่างกาย ให้แยกไว้ก่อน มิให้เข้ามาอยู่ร่วมกับผู้อื่น
๓. แนะนำเจ้าหน้าที่ เยาวชน ผู้คุม และผู้ต้องขังหากเริ่มมีอาการป่วยให้แจ้งห้องพยาบาลภายใน สถานพินิจฯ หรือทัณฑสถาน และรีบแยกผู้ป่วยสงสัยโรคไข้หวัดใหญ่ออกจากบุคคลอื่น
๔. ให้เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯ ทัณฑสถาน ที่มีอาการป่วยคล้ายไข้หวัดใหญ่ เช่น มีไข้ ไอ เจ็บคอ มี น้ำมูก ปวดเมื่อยตามร่างกาย ควรหยุดพักรักษาตัวอยู่ที่บ้าน เป็นเวลา ๕ - ๗ วัน นับจากวันเริ่มป่วย หรือจนกว่า จะหายเป็นปกติ
๕. หากพบเยาวชน ผู้ต้องขัง หรือเจ้าหน้าที่ป่วยเป็นไข้หวัดใหญ่พร้อมกันจำนวนมากอย่างผิดปกติ ให้แจ้ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อสอบสวน ป้องกัน และควบคุมโรคต่อไป
๖. หากสถานพินิจฯ ทัณฑสถานใด พบการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่แล้วให้ยกเลิกหรือเลื่อนกิจกรรมภายใน ที่มีการรวมตัวกันหมู่มากออกไปก่อน จัดแบ่งช่วงเวลาการรับประทานอาหารเป็นกลุ่มให้ เหลื่อมเวลากัน พิจารณาปรับการเข้าเยี่ยมของญาติตามความเหมาะสม

โรคไข้หวัดใหญ่สามารถติดต่อจากการไอหรือจามรดกัน
นอกจากนั้นยังอาจติดจากการใช้สิ่งของร่วมกับผู้ป่วย

คำแนะนำในการดูแลผู้ป่วยสงสัยโรคไข้หวัดใหญ่

๑. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ห้องพยาบาลและอาสาสมัครที่จะดูแลผู้ป่วย
๒. แยกผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ ดูแลผู้ป่วยตามคำแนะนำสำหรับผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วย และให้ผู้ป่วยพักผ่อน มากๆ และห้ามให้ออกกำลังหนัก มิฉะนั้นอาจทำให้อาการป่วยทรุดลง และเกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรงได้
๓. ไม่ควรเคลื่อนย้ายผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการย้ายไปสถานพินิจฯ ทัณฑสถานอื่น ในช่วง ๗ วัน นับจากวันเริ่มป่วย
๔. หากมีผู้ต้องขังป่วยเป็นไข้หวัดใหญ่พร้อมกันจำนวนมาก ให้จัดห้องหรือห้องโถงแยกสำหรับผู้ป่วยไว้ใน บริเวณเดียวกัน และจัดเจ้าหน้าที่ดูแลผู้ป่วยโดยเฉพาะ โดยมีให้ย้ายไปมาระหว่างแดนขังหรืออาคารต่างๆ
๕. ไม่จำเป็นต้องแยกอุปกรณ์การรับประทานอาหารสำหรับผู้ป่วยแต่ละราย แต่ให้ทำความสะอาดอุปกรณ์ เครื่องครัว ล้างจาน ชาม ช้อน แก้วน้ำ ให้สะอาดก่อนผู้ป่วยอื่นจะใช้
๖. ชักทำความสะอาดเครื่องนอน เช่น ผ้าห่ม ผ้าปูเตียง ก่อนผู้ป่วยอื่นจะใช้

๗. หากครบกำหนดให้เยาวชนกลับไปเยี่ยมบ้าน หรือการปล่อยตัวเยาวชน ผู้ต้องขังในระหว่างที่มีอาการป่วย ควรให้คำแนะนำผู้ที่ป่วยเล็กน้อยดูแลรักษาตัวที่บ้าน หรือหากมีอาการมากควรไปรับการรักษา ที่โรงพยาบาล
๘. ควรให้การดูแลเป็นพิเศษแก่ผู้ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรงจากโรคไข้หวัดใหญ่ ได้แก่ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้สูงอายุมากกว่า ๖๕ ปี เด็กอายุต่ำกว่า ๒ ปี ผู้มีภูมิคุ้มกันต่ำ หญิงมีครรภ์และผู้ที่เป็นโรคอ้วน

มาตรการดำเนินงานป้องกัน ควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ สำหรับเรือนจำ

๑. มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และคัดกรอง

๑. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการเฝ้าระวัง ดูแลผู้ต้องขัง หากพบมีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ เช่น ไข้ ไอ ให้รีบดำเนินการสอบสวนตามแนวทาง การเฝ้าระวังและสอบสวนโรคของสำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค
๒. เจ้าหน้าที่พยาบาลของหน่วยงานในสังกัดฯ ดำเนินการคัดกรองผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกราย และคัดกรองทุกวันในช่วงเย็นก่อนเข้าเรือนนอน และเมื่อพบผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยให้ไปตรวจที่สถานพยาบาล ถ้ามีอาการเข้าได้ตามนิยาม ให้แยกรักษาผู้ป่วย
๓. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการคัดกรองญาติที่มาเยี่ยมผู้ต้องขังทุกราย
๔. แยกกักผู้ป่วยในสถานที่เฉพาะ และแยก Zone ผู้ป่วยให้ชัดเจน

๒. มาตรการด้านการป้องกัน และควบคุมโรค

๑. ดำเนินการตามมาตรการป้องกัน และควบคุมโรคของกระทรวงสาธารณสุข ขอให้ดำเนินการแจ้งเตือนสถานพยาบาลในสังกัดให้เตรียมความพร้อม เมื่อมีการระบาด พร้อมทั้งให้คำแนะนำอย่างถูกต้องเมื่อตรวจพบผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข โดยดำเนินการเฝ้าระวังและคัดกรองผู้ป่วยกลุ่มอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ (ILI)
๒. สนับสนุนให้มีการทำ Big Cleaning day ในเรือนจำ และทัณฑสถาน

๓. มาตรการด้านการเตรียมความพร้อม รองรับการเกิดโรคไข้หวัดใหญ่

๑. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ห้องพยาบาลในสังกัดฯ และอาสาสมัครที่จะดูแลผู้ป่วย โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพยาบาล กลุ่มเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และกลุ่มอาสาสมัครเรือนจำ
๒. ให้ข้อมูลความรู้ และแนะนำแนวทางในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่แก่ ผู้ต้องขัง ในสถานพินิจ/เรือนจำ ญาติที่มาเยี่ยม และเจ้าหน้าที่เรือนจำ
๓. จัดสถานที่ และอำนวยความสะดวกในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค เช่น หน้ากากอนามัย เจล แอลกอฮอล์ จัดระบบระบายอากาศให้อากาศถ่ายเทสะดวก
๔. สำรองยาต้านไวรัสไข้หวัดใหญ่ Oseltamivir ให้เพียงพอ สำหรับเรือนจำ และสถานบริการสาธารณสุข เครือข่าย

๕. ดำเนินการสื่อสารความเสี่ยง เรื่อง โรคไข้หวัดใหญ่ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงการกระจายสื่อประชาสัมพันธ์เรื่องโรคไข้หวัดใหญ่ ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เสียงตามสาย จัดบอร์ดกิจกรรมให้ความรู้ในบริเวณเรือนจำ

๔. มาตรการด้านการดูแลรักษา

๑. เมื่อพบผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ ให้พิจารณาการให้ยาต้านไวรัสไข้หวัดใหญ่ Oseltamivir ภายใน ๔๘ ชั่วโมง รวมทั้งเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนของโรคไข้หวัดใหญ่ในกลุ่มอาการรุนแรง และกลุ่มเสี่ยง
๒. แยกผู้ป่วยสงสัยโรคไข้หวัดใหญ่ ออกจากบุคคลอื่น ควรมีหอผู้ป่วยรวมแยกโรค หรือ cohort ward เฉพาะผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่
๓. เมื่อพบผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ ทางเรือนจำจะประสานกับหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการรักษาตามแนวทางและมาตรฐาน โดยปฏิบัติตาม CPG ของกรมการแพทย์

๕. มาตรการด้านการจัดการเมื่อเกิดการระบาดของโรค

๑. ไม่ควรเคลื่อนย้ายผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ไปเรือนจำอื่น หรือสถานพินิจอื่น ในช่วง ๗ วัน นับจากวันเริ่มป่วย และไม่ควรร้ายผู้ป่วยไปมาระหว่างแดนขัง หรืออาคารต่างๆ
๒. ประสานขอรับการสนับสนุนยาต้านไวรัสโอเซลทามิเวียร์ จากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่ ของเรือนจำหรือสถานพินิจฯ หากวัคซีนหรือยาไม่เพียงพอ ให้สำนักงานป้องกันควบคุมโรคในพื้นที่ แจ้งมายังส่วนกลางหรือขอรับการสนับสนุนจากพื้นที่อื่น
๓. เมื่อพบผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่ตามนิยามของสำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ตั้งแต่ ๒ รายขึ้นไป ในวันเดียวกัน ให้ดำเนินการคัดกรองเชิงรุกที่เรือนนอน
๔. หากพบการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ ขอให้ยกเลิกหรือเลื่อนกิจกรรมภายในที่มีการรวมตัวกันหมู่มาก ออกไปก่อน

๖. มาตรการด้านการสื่อสาร และประชาสัมพันธ์

๑. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และดำเนินการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ตามเอกสารคำแนะนำ เรื่อง การป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
